

Пильгун Н. В., к.ю.н., доцент,
Ліхитченко І. Г., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА ТА СИСТЕМА ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ

Рівень правової культури суспільства в державі є показником розвитку суспільства, умовою розбудови України як правової держави та становлення громадянського суспільства. Правова культура суспільства є надзвичайно складним явищем та найважливішою засадою демократії. Правова культура пов'язана із суспільною правосвідомістю, з формами реалізації і застосування правових норм, зі станом законності та правопорядку у суспільстві та правотворчою діяльністю у державі.

Правова культура суспільства є різновидом загальної культури, який становить систему матеріальних і духовних цінностей, що досягнуті людством у галузі права та збереженні, накопиченні у розвитку суспільством. Серед правових цінностей можна виділити: активність суб'єктів права у правовій сфері, добровільність виконання вимог правових норм, реальність прав і свобод громадян, ефективність правового регулювання, наявність якісних законів, досконала юридична техніка, розвинута правова наука, юридична освіта, ефективна юридична практика, стабільний правопорядок у суспільстві. Щодо системи цінностей в галузі права, що існують в реальному функціонуванні в суспільстві, то їх ще називають правовою реальністю, яка у структурному відношенні збігається з поняттям "правова система".

Кожне суспільство виробляє свою модель правової культури, стан розвитку якої визначає якість правової системи суспільства. Правова культура суспільства охоплює всі правові явища в динаміці їх розвитку, характеризується та визначається якістю національного законодавства, існуванням гарантій прав і свобод людини і громадянина, рівнем юридичної практики [1, с. 320]. Тобто, правова культура відповідає рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображає у правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності. Існує структура правової культури суспільства, яка включає: культуру свідомості та правосвідомості — високий цикл соціальної активності правосвідомості, що містить оцінку закону з позицій справедливості, прав людини та поваги до права і закону; культуру правової поведінки-правову активність громадян, яка виражається в правомірній поведінці; культуру юридичної практики — ефективну та відповідну правовим цінностям діяльність законодавчих, судових, правозастосовних та правоохоронних

органів; право в ролі виразу загальнолюдських та національних цінностей таких як свобода та справедливість; правопорядок як відповідність явищ соціального життя вимогам, що містяться в нормах права [2, с. 519-520]. Тобто, під час реалізації правових норм суб'єкти діють прагнучи здійснювати правові приписи ефективніше та принести максимум користі суспільству. До правової культури навряд чи правильно зараховувати злочини та кримінальні структури; корупцію, зловживання правом та деформацію правосвідомості, що виявляється, зокрема в правовому нігілізмі. Не менш важливим є і стан розвитку юридичної науки, ступінь залучення вчених-юристів до розроблення проектів нормативно-правових актів і удосконалення їхнього змісту. Існують основні напрямки оволодіння суб'єктами суспільних відносин правовими цінностями, які з'явилися у результаті розвитку суспільства в галузі права, які за змістом розкривають функції правової культури. Ними є: пізнавальна — формування власних переконань з метою правильного їх застосування в практичній діяльності; регулятивна — забезпечення відповідності поведінки особи правовим приписам на підставі отриманих правових знань; нормативно-аксеологічна — оцінка поведінки особи, рівня розвитку законодавства, стану законності і правопорядку відповідно до норм права держави і міжнародних стандартів; виховна, як свідоме ставлення особи до вимог чинного законодавства та комунікативна, яка дає змогу особі зорієнтуватися у правовому просторі з метою забезпечення безконфліктного співіснування з іншими суб'єктами [1, с. 321]. Разом з тим потрібно сказати, що правова культура як одне з надбань людства має постійно вдосконалюватись з метою забезпечення гармонійного та прогресивного розвитку суспільства. Завжди було і є, що показником правового прогресу в суспільстві є високий рівень правової культури. Рівень розвитку правової реальності як особливої системної якості і є правовою культурою. Говорячи про рівень правової культури в Україні, то його можна класифікувати на: низький рівень, середній та високий. Слід зазначити, що одним з основних факторів, які впливають на розвиток рівня правової культури, є подолання існуючого в суспільстві зневажливого ставлення до права, тобто наявності правового нігілізму. Причинами появи такого явища можна вважати політичну та економічну нестабільність, політичну нетерпимість, функціонування нестабільного і суперечливого законодавства, зловживання посадовими особами своїм службовим становищем, порушення конституційних прав і свобод людини та громадянина, низький рівень правових знань в суспільстві тощо. В системі заходів подолання правового нігілізму в сучасних умовах пріоритетного значення набуває науковообґрунтована державно-правова політика України, яка має відповідати демократичному розвитку суспільства [3, с. 55].

Сучасний стан правової культури в Україні перебуває у кризовому

стані, у процесі пошуку більш раціональних орієнтирів. Кризові явища, аморальність, глобальна бідність та інші негативні прояви змушують людей і українське суспільство заради виживання здійснювати переоцінку тих правових і соціальних цінностей, норм, інститутів, які не відповідають потребам сучасного життя. Однією із причин, чому людина не поважає право, тому що вона не вбачає в ньому надійну опору, гаранта стабільності, спокою і злагоди. В таких умовах навіть у законослухняних громадян розвивається нігілізм, недовіра до існуючих державних інститутів. Визнання і конституційне закріплення природних прав і свобод людини не супроводжуються сьогодні адекватними засобами по їх зміцненню і практичному втіленню в життя, з конституційно наданими гарантіями щодо їх забезпечення [4, с.496-497]. Щодо методів підвищення правової культури населення у суспільстві, то до них можна віднести: правову освіту населення; правовий всеобуч та правове виховання; реальність прав і свобод громадян, ефективність правового регулювання, престиж юридичної науки та стан законності у суспільстві. Також потрібно сказати, що жодні закони не зможуть підняти рівень правової культури шляхом декларування окремих норм. Адже, правова культура з'являється не з документів, а з життя, і процес її становлення характеризується формуванням певних культурно-правових цінностей, сформованих певною національною часово-просторовою дійсністю [5, с.9].

Як висновок, можна стверджувати про те, що правова культура-це система правових цінностей, які відповідають рівню правового прогресу досягнутого суспільством. Разом з тим, вона має постійно вдосконалюватись з метою забезпечення прогресивного розвитку суспільства та є важливою для розбудови правової держави у суспільстві.

Література

1. Оніщенко Н. М. Загальна теорія держави і права: навч. посібник / Н. М. Оніщенко, О. Зайчук. // К.: Юрінком Інтер, 2016. – 400 с.–с.320-322.
2. Крестовська Н. М. Теорія держави і права: підручник / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. // К.: Юрінком Інтер, 2015. – 548 с.–с.519-520.
3. Єгоров О. П. Правова культура: поняття, елементи та рівні / О. П. Єгоров // Правничий вісник Університету "КРОК", 2011. – Вип. 9. – С. 13-18.
4. Матат А. В. Удосконалення рівня правової культури суспільства як дієвий принцип розвитку правової системи України / А.В. Матат // Альманах права, 2012. — Вип. 3. — С. 495-499.
5. Бахновська, І. П. Поняття та цінність правової культури суспільства / І. П. Бахновська // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право– Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – Вип. 24. Т. 1. – С. 7–10.